

Elwira Kaczyńska
Uniwersytet Łódzki
e-mail: aradaina@gmail.com

Kreteńskie hydronimy utworzone od apelatywów określających cechy wody i jej koryta*

Cretan hydronyms derived from appellatives denoting features of water and river-bed

This paper describes 570 Cretan river names derived from Modern Greek appellatives which denote features of water and river-bed. The aim of my paper is not only an extensive description of this type of Cretan hydronyms on the basis of the structural-semantic method, but also a typological comparison with the Polish river names denoting features of water and river-bed.

Słowa kluczowe: cechy wody, greckie nazwy wodne, hydronimia, wyspa Kreta
Key words: features of water, Greek river names, hydronymy, island of Crete

W niniejszej rozprawce, poświęconej nowożytnym nazwom wodnym wyspy Kreta, omawiam jednostki hydronimiczne pochodne od nowogreckich apelatywów określających cechy płynącej wody i jej koryta. Do omawianego typu hydronimów zaliczamy nazwy mówiące o cechach charakterystycznych obiektów wodnych: ich wielkości, głębokości, kształcie, smaku wody, zapachu, temperaturze, stopniu czystości, biegu, a także o dźwiękach towarzyszących ruchowi wody. Ogólnie rzecz ujmując, omawiane są tu nazwy, w których zawarte zostały cechy nurtu oraz charakter koryta rzeki lub strumienia.

Omawiany typ nazw wykazywał dużą produktywność na obszarze starożytnej Grecji. Wielkie rzeki nosiły nazwy pochodne od apelatywów określających cechy wody, np. *Ἀλφειός* ('biała rzeka') – rz. w Arkadii i Elidzie, *Βαθύς* ('głęboka rzeka') – rz. we Frygii, Lykii i Poncie, *Ἐρώτας* ('zgniła rzeka') – rz. w Lakonii, *Μέλας* ('czarna rzeka') – rz. w Bitynii, Kapadocji, Cylicji

---

* Niniejsze opracowanie jest częścią projektu badawczego dotyczącego hydronimii antycznej i nowożytnej Kreta, zob. Kaczyńska 2014a: 193–209; 2015: 287–306; 2016a: 5–16; 2017: 65–86.

i Poncie, $\Xi\acute{\alpha}\nu\theta\omicron\varsigma$ ('żółta rzeka') – rz. w Troadzie, $\Pi\eta\nu\epsilon\iota\omicron\varsigma$ ('spieniona rzeka') – rz. w Tesalii i Elidzie, $\Sigma\pi\epsilon\rho\chi\epsilon\iota\omicron\varsigma$ ('szybka rzeka') – rz. w Tesalii (Georgiev 1959: 7–8; Tischler 1977: 156–159; Συμεωνίδης 2015: 31; Fykias, Katsikadeli 2014: 416). W hydronimii antycznej Krety odnotowano kilka przykładów: $\text{Bo}\iota\omega\nu\psi$ (< stgr. dor. $\text{Fo}\iota\omega\nu\psi$, por. hom. $\text{o}\iota\omega\nu\psi$ adi. 'koloru wina, ciemny jak wino, ciemnoczerwony'), $\text{H}\lambda\acute{\epsilon}\kappa\tau\omicron\varsigma$ (< ap. stgr. $\eta\lambda\acute{\epsilon}\kappa\tau\omega\rho$ adi. 'świecący'), $\text{L}\iota\theta\alpha\iota\omicron\varsigma$ (< ap. stgr. $\lambda\iota\theta\omicron\varsigma$ m. 'kamień'), $\text{M}\alpha\iota\nu\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ (< part. $\mu\alpha\iota\nu\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ 'szalejący'), $\text{M}\iota\zeta\alpha\varsigma$ (< czas. stgr. $\mu\epsilon\iota\gamma\nu\mu\iota$ 'mieszać'), $\text{P}\psi\chi\eta\iota\omicron\nu$ (< adi. stgr. $\psi\psi\chi\rho\acute{\omicron}\varsigma$ adi. 'zimny, chłodny') (Faure 1984: 26–32; Brown 1985: 130).

Do niniejszej grupy postanowiono zaliczyć hydronimy charakteryzujące podłoże rzeki lub strumienia, por. $\text{P}\epsilon\tau\rho\acute{\epsilon}\varsigma$ ('kamienista rzeka'). Trzeba jednak pamiętać, że nazwy tego typu, określane niekiedy mianem nazw gruntowych (Bilut 1989: 157), mogą wskazywać nie tylko na uwarunkowanie gruntowe obiektu wodnego, lecz także na teren, na którym ten obiekt jest zlokalizowany. Barwą gruntu tłumaczy się kolor rzeki, strumienia lub źródła. Dlatego też uwzględniono tu nazwy wodne utworzone od przymiotników kolorystycznych typu $\text{A}\sigma\pi\rho\acute{\omicron}\varsigma$ $\text{P}\omicron\tau\alpha\mu\acute{\omicron}\varsigma$ ('biała rzeka') czy $\text{K}\acute{\omicron}\kappa\kappa\iota\nu\eta$ $\text{B}\rho\upsilon\sigma\eta$ ('czerwone źródło').

Do analizowanej grupy hydronimów postanowiono również włączyć nazwy-zestawienia, w których człony dyferencyjne występują w charakterze określeń lokalizujących, np. $\text{A}\nu\omega$ $\text{T}\zeta\iota\gamma\kappa\omicron\nu\alpha\varsigma$ ('górne źródółko'), $\text{P}\acute{\alpha}\nu\omega$ $\text{K}\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\nu\acute{\alpha}\rho\iota$ ('górne źródło'), $\text{K}\acute{\alpha}\tau\omega$ $\text{N}\epsilon\rho\acute{\omicron}$ ('dolna woda'), $\text{P}\iota\sigma\omega$ $\text{B}\rho\upsilon\sigma\eta$ ('krynica znajdująca się na tyle jakiegoś obiektu'), $\text{P}\acute{\epsilon}\rho\alpha$ $\text{P}\omicron\tau\alpha\mu\acute{\omicron}\varsigma$ ('rzeka płynąca poza wsią').

Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że jednostki onimiczne tej kategorii obejmują przede wszystkim nazwy wód bieżących, czyli rzek, strumieni i źródeł. Niewiele jest przykładów nazw odnoszących się do wód stojących, tzn. jezior i stawów.

Kierując się zasadą racjonalnego uporządkowania, dokonałam w niniejszym opracowaniu podziału nazw wodnych na trzy podstawowe grupy¹:

1. Nazwy proste (*nomina simplicia*).
2. Nazwy komponowane (*nomina composita*).
3. Nazwy eliptyczne (*nomina elliptica*).

W każdej z tych trzech grup wyodrębniono nazwy wodne derywowane semantycznie (tj. powstałe w procesie czystej onimizacji równobrzmiących apelatywów) i derywowane słowotwórczo (tj. utworzone na drodze onimizacji rozszerzonej). Przyjęty podział formalny umożliwia przeprowadzenie analizy

¹ Taki podział zgromadzonego materiału zastosowała m.in. A. Pospiszylowa (1990: 213–263).

strukturalnej członów dyferencyjnych nazw komponowanych lub nazw powstałych w wyniku elipsy terminu hydrograficznego. Kreteńskie nazwy wodne motywowane apelatywami określającymi cechy wody i jej koryta są reprezentowane przez następujące jednostki nazewnicze.

1. Nazwy proste (*nomina simplicia*) [63]

Nazwy derywowane semantycznie (tj. powstałe w wyniku onimizacji) [38]:

- nazwy wodne równe apelatywom [37]:

a) w liczbie pojedynczej [31]:

- od ilości wody [1]: Πενηντάρι ('pięćdziesiątka; miara płynów');
- od podłoża [18]: Πηλίτσα ('glinka'), Άμμος (2) ('piasek'), Αμμούδι ('ts.'), Αμμούδα ('piaszczyste miejsce'), Αμμουδάρα ('ts.'), Αμμούτσα ('ts.'), Άσπρουγας ('teren o białym podłożu'), Λεπιδές ('rodzaj drobnoziarnistej ziemi'), Λεπρές ('sypka powierzchnia, piasek'), Μαυρόγα ('czarnoziem'), Πάσπαλος ('łupek mikowy'), Πυργώλικας ('gliniasta ziemia o czerwonym kolorze'), Ρουσο(σ)ά (2) ('gleba o czerwonym kolorze'), Χαλκιάς (3) ('miejsce pokryte żwirem');
- od stopnia czystości [1]: Καθαριστής ('czyścioch');
- od smaku [2]: Σίδερο (2) ('żelazo');
- od zapachu [2]: Κατρουλάς (2) ('śmierdziel');
- od rodzaju ruchu [1]: Έλικας ('wir, ruch kolisty, obrotowy');
- od hałasu [2]: Πορδιά ('pierdnięcie'), Χόχλος ('wrzenie, kipienie');
- od innych cech [4]: Αγιασμάτσι (4) ('woda święcona, woda lecznicza');

b) w liczbie mnogiej [6]:

- od podłoża [4]: Αμμουδάροι ('miejsca piaszczyste'), Πιρολίκια ('gliniaste miejsca o czerwonym kolorze'), Ρουσοές (2) ('miejsca o czerwonym kolorze');
- od stopnia czystości [1]: Τρυγιές ('męty');
- od temperatury [1]: Παγωνιές ('zimnice').
- nazwa wodna utworzona od onomatopeicznego określenia [1]:
- od hałasu [1]: Κρα-κρά (por. pol. *kra kra*).

Nazwy derywowane słowotwórczo (tj. powstałe w wyniku derywacji sufiksальной) [25]:

- od braku wody [1]:
  - z suf. -ής: Ξερός (od ξερός 'suchy');
- od podłoża [8]:
  - z suf. -(ι)άς (< śr.gr. -έας): XIII w.: Πετρέας (dzis. Πετριάς) [XV w. – *Petreas*]; XX w.: Πετριάς, Πετράς (2) (od ap. πέτρα f. 'skała, kamień'),

- Κιοσηράς (od ap. kret. κιοήρι n. ‘pumeks wulkaniczny’), Χοχλακιάς (2) (od ap. χόχλακας m. ‘okrągły kamień, otoczak’);
 z suf. -άς: Αλιθινάς (od przym. λίθινος ‘kamienny, skalisty’);
 – od stopnia czystości [1]:
 z suf. -ιτης: Σκαταλίτης (od ap. demin. σκατάλι n. ‘mały kał’);
 – od smaku wody [9]:
 z suf. -άς || -ιάς || -ές: XVII w.: *Xida*, dzis. Ξιδάς || Ξιδιάς || Ξιδές (od ap. ξίδι n. ‘ocet’);
 z suf. -ές: XX w.: Ξειδές (od ap. ξείδι, ξίδι n. ‘ocet’);
 z suf. -ιάς: Βλυχιάς (od przym. kret. βλυχός ‘słony’);
 z suf. -ιά: Βλυχιά;
 z suf. -ιτης: Σιντεριτης || Σιδεριτης (1+4) (od ap. kret. οιντερο, ngr. οιδερο n. ‘żelazo’).
 – od rodzaju ruchu [3]:
 z suf. -άς: Ιλιγγάς (od ap. kret. ιλιγκας m. ‘wir, ruch kolisty, ruch obrotowy’);
 z suf. -της: Νεγκόφτης (od czas. εγκόπτω ‘robić nacięcie, przecinać’);
 z suf. -τρα: Στραγγίχτρα (od czas. στραγγίζω ‘wyrzymać, cedzić, ściekać, spływać’).
 – od siły nurtu: [1]:
 z suf. -ιτης: Σαρωνίτης (od czas. σαρώνω ‘zmiatać, zagarniać, porywać, niszczyć’);
 – od hałasu [2]:
 z suf. -της: Μουγκριστής (2) (od czas. μουγκρίζω ‘ryczeć, beczeć, wyc, huczeć’).

2. Nazwy **komponowane** (*nomina composita*) [421]:

2.1. Złożenia [134]:

Nazwy derywowane semantycznie (tj. powstałe w wyniku onimizacji) [127]:

2.1.1. Nazwy wodne z terminem hydrograficznym w członie identyfikującym [124]²:

a) w liczbie pojedynczej [111]:

- od obecności lub braku wody [20]: XVI w.: *Xerochilo*, dzis. Ξερόχειλος (‘suche ujście’); *Xeropotamo*, dzis. Ξεροπόταμος || Ξηροπόταμος (‘suchorzecze, rzeka wysychająca latem’); XX w.: Ξερόβρουση || Ξεροβρούση

²Ten typ nazw wodnych w polskiej hydronimii nie należy do produktywnych. W spisie polskich hydronimów (zob. Szulowska, Wolnicz-Pawłowska 2001) znajdujemy tylko nieliczne przykłady, np. *Białowoda*, *Dobrowoda*, *Dobrowódka*, *Krzyworzeka*, *Małostaw*, *Pięciostawy*, *Starorzeka*, *Twardorzeka*, *Zimowoda*, *Zimowódka*.

- (1+1) ('sucha krynica'), Ξεροπήγαδο ('suche źródło'), Ξεροπόταμος (12), Ξεροπόταμο || Ξεροπόταμος, Ξεροπόταμος || Ξηροπόταμος, Λιγολίμνη ('staw z małą ilością wody');
- od jakości wody [1]: Καλόνερο ('dobra woda');
  - od koloru wody [4]: Αργυρολίμνη ('srebrne jezioro'), Αργυροπόταμο ('srebrna rzeka'), Μαυρόνερο ('czarna woda'), Μπλαβοπόταμος ('niebieska rzeka');
  - od smaku [4]: Βλυχόνερο ('słona woda'), Πικροβλυχάδα, Πρικοβλυχάδα ('gorzkosłone źródło'), Σιδερόνερο ('żelazista woda');
  - od zapachu [10]: Αρωμονερό ('pachnąca woda'), Βρωμολίμνη (2) ('śmierdzące jezioro'), Βρωμονερό (7) ('śmierdząca woda');
  - od temperatury [7]: XVII w.: *Criopotamo*, dzis. Κρουοπόταμος ('zimna rzeka'); XX w.: Κρουοπόταμος, Κρυγιονερίδα (2), Κρυγιόνερο, Κρουονέρι, Κρουόνερο ('zimna woda');
  - od rodzaju ruchu [1]: Σγυροντορούακι ('kręcący się strumień');
  - od siły nurtu [1]: Ποταμόσερμα ('rzeczny poryw');
  - od kształtu [14]: Διχαλοπόταμος (2) ('rozdwojona rzeka'), Διχαλόρεμα || Διχαλόρρουμα, Διχαλόρουμα ('rozdwojony strumień'), Διχαλόρουακος ('rozdwojony potok'), Θροπόταμος ('prosta rzeka'), Κουντουριόργιακο ('krótki potok'), Ορθοπόρος ('prosty bród'), Ορθοποτάμι ('prosta rzeka'), Πλατυπέραμα ('szeroki bród'), Πλατυπόταμος ('szeroka rzeka'), Στραβόρεμα, Στραβόρρουμα (2) ('krzywa struga');
  - od wielkości [1]: Μεγαπόταμος ('wielka rzeka');
  - od głębokości [17]: Βαθύρεμα (5), Βαθύρ(ρ)ουμα (3), Βαθύρρεμα || Βαθύρρουμα, Βαθύρμα (3) ('głęboki strumień'), Βαθυρμάκι ('głęboki strumyk'), Βαθυρύακο, Βαφυρύακι ('głęboki potok'), Λιγοπέραμα ('płytki bród'), Ρηχόνερο ('płytką woda');
  - od wieku [10]: Γέρο-Ποταμός // Γεροπόταμος (1+6) ('stara rzeka'), Παλιόλιμνη ('stare jezioro'), Παλιοπήγαδο ('stare źródło'), Παλιόστερνα ('stary zbiornik wodny');
  - od ilości obiektów wodnych [3]: Διπλοπόταμος ('podwójna rzeka'), Μυρμηδόργιακο ('mnogi potok'), Μονοβρύσδο ('samotne źródelko');
  - od położenia [9]: Ανεμόβρυση ('krynica bijąca w terenie wystawionym na podmuchy wiatru'), Εξωρούακι ('zewnętrzny potok'), Ευρικόστερνα ('wschodni zbiornik'), Κατωστέρνη ('dolny zbiornik'), Μεσοπόταμος ('środkowa rzeka'), Μεσοργυάκι ('środkowy potok'), Ξωπηγή ('zewnętrzne źródło'), Υπόνερο (2) ('podziemna woda');
  - od innych cech [9]: XVI w.: †*Cacopotamo* (*Κακοπόταμος) ('zła rzeka'); XX w.: Αγιόνερο ('święta woda'), Κακορύακο ('zły potok'), Κακόρουμα ('zły strumień'), Κλεφτοπέραμα (2) 'złodziejski/partyzancki bród', Σταυ-

πόρρακο ('krzyżowy potok'), Φονικόρρακο ('zbrodniczy potok'), Φονόνερο ('mordercza woda');

b) w liczbie mnogiej [13]³:

- od obecności lub braku wody [1]: Ξεροπήγαϊδα ('suche źródła');
- od podłoża [2]: Πετροκουτσουνάρες ('kamieniste źródelka'), Χαλικόρρακα ('żwirowe potoki');
- od koloru wody [1]: Κοκκινόνερα ('czerwone wody');
- od zapachu [1]: Ζόνερα ('pachnące wody');
- od kształtu [4]: Διχαλόρρακα (4) ('rozdwójone potoki');
- od ilości obiektów wodnych [2]: Διστέρνια ('dwa zbiorniki'), Τριανταρράκια ('trzydzieści potoków');
- od położenia [1]: Κουρρόνερα ('ukryte wody');
- od innych cech [1]: Φιλορράκια ('miłe potoki').

2.1.2. Nazwy wodne z terminem niehydrograficznym w członie identyfikującym [3]:

- od podłoża [2]:

a) w liczbie pojedynczej [1]: Ασημόχωμα ('srebrna gleba');

b) w liczbie mnogiej [1]: Παχύναμμοι ('grube piaski');

- od innych cech [1]: Κακοδιάβασο ('złe przejście').

Nazwy derywowane słowotwórczo (tj. powstałe w wyniku derywacji sufiksальной) [7]:

- od obecności lub braku wody [1]:
  - z suf. -ας: Ανέρουχας ('niemający wody');
- od temperatury wody [4]:
  - z suf. -ίτης (m.), -ίτισσα (f.): Κρυγιονερίτης (2), Κρυγιονερίτισσα (2) ('mający zimną wodę');
- od rodzaju ruchu [1]:
  - z suf. -ίτης: Καλαρρείτης ('dobrze płynący').
- od innych cech [1]:
  - z suf. -της: Καλικοβρέχτης ('moczący buty').

2.2. Zestawienia [286]:

Nazwy derywowane semantycznie (tj. powstałe w wyniku onimizacji) [286]

2.2.1. Nazwy wodne z terminem hydrograficznym w członie identyfikującym [285]

³ We współczesnej hydronimii kretańskiej nazwy wodne w liczbie mnogiej wykazują znaczną frekwencję (Kaczyńska 2014: 195). Należy odnotować, że formy pluralne występują rzadko w hydronimii polskiej (Bijak 2013: 60–61, 220–221).

2.2.1.1. Nazwy wodne z przydawką przymiotną w członie dyferencyjnym oraz terminem hydrograficznym w członie identyfikującym [273]:

a) w liczbie pojedynczej [249]:

- od obecności lub braku wody [4]: Αθάνατο Νερό ('nieśmiertelna woda'), Λίγο Νερό ('mający mało wody'), Πολύ Νερό (2) ('mający dużo wody');
- od stopnia czystości [2]: Μαγαρισμένο Καβούσι, Μαγαρισμένο Βρυσίδι ('zanieczyszczzone źródło');
- od jakości [8]: Καλή Βρύση ('dobra krynica'), Καλό Νερό (3) ('dobra woda'), Καλό Ποτάμι, Καλός Ποταμός (2) ('dobra rzeka'), Καλό Ρούμα ('dobry strumień');
- od koloru [21]: XIII w.: †Βαμμένος Ποταμός ('kolorowa rzeka'); XX w.: Αργυρό Νερό ('srebrna woda'), Άσπρη Βρύση ('biała krynica'), Άσπρη Λίμνη ('białe jezioro'), Άσπρο Νερό (3) ('biała woda'), Άσπρος Πόρος ('biały bród'), Άσπρος Ποταμός ('biała rzeka'), Γαλανός Ποταμός ('biała rzeka'), Κόκκινο Ρυάκι (2) ('czerwony potok'), Κόκκινη Βρύση (2) ('czerwona krynica'), Μαύρο Αυλάκι ('czarny rów'), Μαύρη Βρύση ('czarna krynica'), Μαύρο Νερό ('czarna woda'), Μέλας Ποταμός ('czarna rzeka'), Ρούσα Λίμνη ('czerwone jezioro'), Σκοτεινό Πέραμα ('ciemny bród'), Σκοτεινό Ρυάκι ('ciemny potok');
- od smaku [4]: Βλυχύ Νερό ('słona woda'), Βλυχύ Πηγάι ('słone źródło'), Γλυκειά Βρύση ('słodka krynica'), Ξυνό Νερό ('kwaśna woda');
- od temperatury [32]: XIX w.: Κρύα Βρύση ('zimna krynica'); XX w.: Ζεστό Νερό ('gorąca woda'), Κρυγίος Ποταμός ('zimna rzeka'), Κρύα Βρύση || Κρυγιά Βρύση (7+10), Κρυγιά Βρυσάλι ('zimna krynica'), Κρύο Νερό || Κρυγιά Νερό (2+3) ('zimna woda'), Κρυγιά Πηγάι ('zimne źródło'), Κρυγιά Ρυακούλι ('zimny potoczek'), Χελιά Βρύση (3) ('ciepła krynica'), Ψυχρό Πηγάδι ('zimne źródło');
- od hałasu [2]: Καμπανιστό Νερό (2) ('dźwięcząca woda');
- od kształtu [12]: Ορθός Ποταμός ('prosta rzeka'), Πλατύ Πέραμα (2) ('szeroki bród'), Πλατύ Ρυάκι ('szeroki potok'), Πλατύς Ποταμός (4) ('szeroka rzeka'), Πλατύς Πόρος ('szeroki bród'), Στενό Ποτάμι ('wąska rzeka'), Στενό Ρυάκι ('wąski potok'), Στραβό Ρυάκι ('krzywy potok');
- od wielkości [20]: XVII w.: *Meghalo Potamo*, dzis. Μεγάλος Ποταμός ('wielka rzeka'); XIX w.: Μέγας Ποταμός; XX w.: Μεγάλος Ποταμός (2), Μέγας Ποταμός (3); Μεγάλη Βρύση (4), Μεγάλη Γούλα, Μεγάλη Φουντάνα ('wielka krynica'); Μεγάλη Ρέχτρα ('wielki wodosпад'); Μεγάλο Ρυάκι (2), Μέγα Ρυάκι (2) ('wielki potok'), Μικρή Φουντάνα ('mała krynica'), Μικρό Ποτάμι ('mała rzeka');
- od głębokości [36]: XVI w.: *Vathipotami*, *Vati potami*, dzis. Βαθύ Ποτάμι ('głęboka rzeka'); XVII w.: *Vathi*, dzis. Βαθύ Ρυάκι ('głęboki potok');

- XX w.: Βαθουλό Ρυγιακάκι, Βαθύ Ρυάκι || Βαθύ Ργυάκι || Βαθύ Ρυγιαάκι (27+1+1), Βαθέ Ρούμα ('głęboki strumień'), Βαθύ Ποτάμι, Βαθύς Ποταμός (3);
- od wieku [9]: XIX w.: Καινούργιος Ποταμός ('nowa rzeka'); XX w.: Καινούργιος Ποταμός, Καινούργια Βρύση ('nowa krynica'), Καινούργιο Νερό ('nowa woda'), Καινούργιο Πηγάδι ('nowe źródło'), Παλιά Βρύση (4) ('stara krynica');
  - od ilości obiektów wodnych [1]: Μόνο Στερνάκι ('rojedynczy zbiornik');
  - od położenia [75]: Ανατολική Βρύση (2), Ανατολικό Βρυσίδι ('wschodnia krynica'), Ανατολικό Νερό (2) ('wschodnia woda'), Ανατολικό Πηγάδι ('wschodnie źródło'), Βορνή Βρύση, Βορνό Βρυσίδι ('róhnocna krynica'), Βορνό Ρυάκι ('róhnocny potok'); Άνω Τζιγκουνας, Πάνω Κουτσουνάρι (2) ('górne źródło'), Απάνω Βρύση, Απάνω Φλέγα, Επάνω Βρύση, Πάνω Βρύση (7) ('górna krynica'), Απάνω Πόρος ('górnny bród'), Κάτω Βρύση (11) ('dolna krynica'), Κάτω Τζιγκουνας, Κάτω Κουτσουνάρι ('dolne źródelko'), Κάτω Νερό ('dolna woda'), Κάτω Πηγάδι || Κάτω Πηγάι || Κάτω Πηγάδι (1+1+1) ('dolne źródło'), Κάτω Ποταμός ('dolna rzeka'), Κάτω Ρούμα ('dolny strumień'), Μακρύς Τζιγκουνας, Μακρές Τζιγγουνας ('dalekie źródło'), Μέσα Βρύση, Μέσα Φλέγα ('środkowa krynica'), Μέσα Ποταμός ('środkowa rzeka'), Μέσα Ρέμα, Μέσα Ρυάκι (2) ('środkowy potok'), Μέσα Στέρνα ('środkowy zbiornik'), Μισός Ποταμός ('połowiczna [podziemno-naziemna] rzeka'), Όξω Βρύση ('zewnętrzna krynica'), Οπίσω Βρύση (2), Πίσω Βρύση (2) ('tylna krynica'), Πάνω Νερό ('górna woda'), Πάνω Στέρνα ('górnny zbiornik'), Πέρα Βρύση ('krynica położona poza wsią'), Πέρα Ποταμός (3), Πέρα Ρυάκι (2) ('potok płynący poza wsią'), Πίσω Νερό ('tylna woda'), Πίσω Ποταμός, Πίσω Ρούμα, Πίσω Ρυάκι (3) ('potok płynący z tyłu, tj. za wsią'), Πώδε Ρυάκι ('potok płynący opodal'); Λιμπισμνιό Ρυάκι ('potok płynący blisko zbiornika wodnego'), Μεσοχωριανό Ποτάμι ('rzeka płynąca przez środek wsi'), Χωστό Νερό ('ukryta woda');
  - od innych cech [23]: Βασιλικό Πέραμα || Βασιλικό Πέρασμα (2+2) ('królewski/główny bród'), Κακός Πόρος ('zły bród'), Κακό Ποτάμι, Κακός Ποταμός (7) ('zła rzeka'), Κακό Ρυάκι (6) ('zły potok'), Καλοκαιρινό Ρυάκι ('letni potok'), Κυρία Βρυσίδι ('główne źródło'), Παράξενη Φλέγα ('osobliwy zdroj'), Χειμωνιάτικη Πηγή ('zimowe źródło');
- b) w liczbie mnogiej [24]:
- od jakości [2]: XVII w.: *Cala Nera*, dzis. Καλά Νερά ('dobre wody'); XX w.: Καλά Ρυάκια ('dobre potoki');
  - od koloru [1]: Άσπρα Νερά ('białe wody');
  - od smaku [1]: Γλυκ(ι)ά Νερά ('słodkie wody');
  - od temperatury [1]: Κρυγιά Βρυσάλια ('zimne źródła');

- od kształtu [2]: Πλατειά Περάματα ('szerokie brody'), Πλατές Ρυάκες ('szerokie potoki');
- od wielkości [2]: Μεγάλα Ρυάκια (2) ('wielkie potoki');
- od głębokości [1]: Βαθειά Ρυάκια ('głębokie potoki');
- od położenia [4]: Ανατολικά Τσιγκούνια ('wschodnie źródelka'), Βορνά Βρυσίδια ('północne krynice'), Μακρέ Πηγάδια ('dalekie źródła'), Πίσω Ρυάκια ('tylne/z tyłu płynące potoki');
- od ilości obiektów wodnych [7]: Δύο Ρυάκια ('dwa potoki'), Τρεις Ποταμοί (2) ('trzy rzeki'), Τρία Πηγάδια ('trzy źródła'), Τρία Ρυάκια (2) ('trzy potoki'), Πέντε Πηγές ('pięć źródeł');
- od innych cech [3]: Κακά Ρυάκια, Κακά Ρουμάτσια ('złe strugi'), Καϊμένα Ρυάκια ('nieszczesne potoki').

2.2.1.2. Nazwy wodne z apelatywem rzeczownikowym (w funkcji atrybutywnej) w członie dyferencyjnym oraz terminem hydrograficznym w członie identyfikującym [7]:

- od zapachu [1]: Σκατό Ρυάκι ('potok śmierdzący odchodami');
- od wieku: XIX w. [6]: Γρε Λίμνη ('stare jezioro'); XX w.: Γριά Λίμνη, Γέρος Πόρος ('stary bród'), Γέρος Ποταμός ('stara rzeka'), Γρε Βρύση ('stara krynica'), Γριά Σαΐτα ('stara struga').

2.2.1.3. Nazwy wodne z przydawką dopełniaczową w członie dyferencyjnym oraz terminem hydrograficznym w członie identyfikującym [5]:

- od podłoża [3]: του Άμμου το Ρυάκι, του Άμμουδάρου το Ρυάκι ('piaszczysty potok'), του Χαλικιά το Ρυάκι ('żwirowy potok');
- od położenia [2]: του Βορέ η Στέρνα ('północny zbiornik'), του Γιαλού το Πηγάδι ('nadbrzeżne źródło').

2.2.2. Nazwa wodna z przydawką przymiotną w członie dyferencyjnym oraz apelatywem związanym z podłożem obiektu wodnego w członie identyfikującym [1]:

- od podłoża [1]: Πλαθιά Άμμος ('szeroki piasek').

2.3. Zrosty [1]:

N a z w a d e r y w o w a n a s e m a n t y c z n i e (tj. powstała w wyniku onimizacji) [1]:

2.3.1. Nazwa wodna z terminem hydrograficznym w członie identyfikującym [1]:

2.3.1.1. Nazwa wodna z przydawką przymiotną w członie dyferencyjnym oraz apelatywem związanym z podłożem obiektu wodnego w członie identyfikującym [1]:

- od innych cech [1]: Κακάπηλα ('złe błoto').

3. Nazwy eliptyczne (*nomina elliptica*) [86]

3.1. Nazwy przymiotnikowe (z elipsą terminu hydrograficznego) [85]

Nazwy derywowane semantycznie (tj. powstałe w wyniku onimizacji) [78]:

a) w liczbie pojedynczej [66]:

- od obecności lub braku wody [3]: XV w.: *Chiliarius*, dzis. Κουλιάρης || Κυλιάρης [XVII w. – *Chigliari F.*] ('toczący wody'); XVII w.: *Condro*, dzis. Χονδρός ('obfitujący w wodę'); XX w.: Δευρό ('pozbawiony wody');
- od stopnia czystości [1]: XVII w.: †*Katháreos* (ngr. *Καθάρεος) ('czysty');
- od koloru [8]: XVII w.: *Flavos*, dzis. Μπλάβος ('niebieski'); XX w.: Αργυρός ('srebrny'), Λευκό || Λευκός ('biały'), Μαύρος ('czarny'), Μέλας (2) ('czarny'), Πύρινος ('ognisty, czerwony'), Σκοτεινό ('ciemny');
- od smaku [11]: XII w.: Αλμυρός [XV w. – *Salsum flumen*], dzis. Αλμυρός || Αρμυρός; XVI w.: *Armiro*, dzis. Αρμυρός || Αλμυρός; XVII w.: *Armiro*, dzis. Αρμυρός || Αλμυρός; XX w.: Αλμυρή, Αρμυρή, Αλυμ(β)ρός || Αλμυρός, Αλμυρός || Αρμυρός (2) ('słony'), Ανάλατη, Ανάλατο ('niesłony'), Βλυχύ ('słony');
- od zapachu [5]: Κατρουλιάρης || Κατρουλιέρης (4+1) ('śmierzący odchodami');
- od temperatury [5]: XVII w.: *Psicrò*, dzis. Ψυχρό; XIX w.: †Ψυχρός ('zimny'); XX w.: Ψυχρό (2), Κρυγιός ('zimny');
- od rodzaju ruchu [3]: Ανεβρυτό, Ανεβρυτός ('tryskający w górę'), Κατεβατή ('stromy, pochyły, płynący w dół');
- od siły nurtu [2]: XVI w.: *Cartero* (dzis. Καρτερός); XX w.: Καρτερός ('silny, mocny');
- od hałasu [1]: Σβουριχτό ('brzęczący');
- od kształtu [5]: Διχαλό || Ντιχαλό (1+1), Διχαλωτός ('rozdwojony'), Ξεκολλωμένος || Ξεκολλημένος ('rozchodzący się'), Στενό ('wąski');
- od głębokości [1]: Βαθύ ('głęboki');
- od wieku [1]: Παλιός ('stary');
- od ilości obiektów wodnych [2]: Απομονή ('osamotniony'), Μαγκούφικο ('jedeny');
- od położenia [6]: Ακριμιός ('skrajny'), Ανήλιος ('pozbawiony słońca'), Γωνικό ('narożny'), Μεσακή ('środkowy'), Χαμηλή ('nisko położony'), Χωστό ('ukryty');
- od innych cech [12]: XV w.: *Cacoperato*, dzis. Κακοπέρατος ('trudny do przejścia'); XX w.: Κακοπέρατος (2), Κακοδιάβατος ('ts.'), Αγιασμένη, Αγιασμένος ('święty'), Βασιλικό ('królewski, glówny'), Βλαστημιάρης ('błuznierczy'), Δαιμονιάρης ('demoniczny'), Καλοκαιρινό ('letni, płynący

latem'), Παρασκευός ('nadający się do przejścia'), Πολύρριζος ('mający wiele dopływów');

b) w liczbie mnogiej [12]:

- od stopnia czystości [1]: Καθαριά ('czyste [sc. wody]');
- od siły nurtu [1]: Παράσυρτα ('porywające');
- od kształtu [2]: Διχαλά (2) ('rozdwojone');
- od głębokości [7]: Βαθειά || Βαθιά (6+1) ('głębokie [sc. potoki]');
- od innych cech [1]: Γιοματικά || Αγιοματικά ('lecnicze').

Nazwy derywowane słowotwórczo (tj. powstałe w wyniku derywacji sufiksальной) [7]:

a) w liczbie pojedynczej [7]:

- od stopnia czystości [2]:
  - z suf. -ίνος: Διαμαντινός ('krystalicznie czysty');
  - z suf. -ικός: Μαγαρικό ('nieczysty');
- od zapachu [2]:
  - z suf. -ιάρης (kret. -ιέρης): Σκατουλιάρης, Σκατουλιέρης ('zanieczyszczony odchodami');
- od rodzaju ruchu [1]:
  - z suf. -ιάρης: XV w.: *Anapodaris*, dzis. Αναποδ(ι)άρης ('płynący w przeciwnym kierunku');
- od innych cech [2]:
  - z suf. kret. -αρέ (= ngr. -άρα): Ανακαταρέ ('zmieszany');
  - z suf. -ιάρης: Ντελιάρης || Αντελιάρης ('szalony').

3.2. Nazwa rzeczownikowa (z elipsą terminu hydrograficznego) [1]

Nazwa derywowana semantycznie (tj. powstała w wyniku onimizacji) [1]

3.2.1. Nazwa wodna z przydawką dopełniaczową w członie dyferencyjnym [1]:

- od podłoża [1]: του Λιθου ('kamienny').

Nazwy określające cechy wody lub jej koryta stanowią drugą co do produktywności bazę semantyczną kreteńskich nazw wodnych. Nazw tego typu jest 570, co stanowi 12,2% wszystkich zebranych hydronimów (4666 nazw-referentów). Grupa ta pod względem liczebności niewiele ustępuje kategorii nazw wodnych opartych na apelatywach hydrograficznych (579 – 12,4%).

Ze źródeł historycznych oraz map weneckich i późniejszych wyekscerpowano w sumie 28 nazw wodnych. Najstarsze zapisy nazw omawianej bazy pochodzą z początku XIII w.: Άλμυρός (dzis. Αλμυρός || Αρμυρός), †Βαμμένος Ποταμός, Πετρέας (dzis. Πετριάς). W XV stuleciu zanotowano trzy hydronimy: *Anapodaris* (dzis. Αναποδ(ι)άρης), *Cacoperato* (dzis. Κακοπέρατος), *Chiliarius*

(dzis. Κουλιάρης || Κυλιάρης). Na wiek XVI datuje się sześć jednostek nazewniczych: *Armiro* (dzis. Αρμιρός || Αλμιρός), †*Cacopotamo* (*Κακοπόταμος), *Cartero* (dzis. Καρτερός), *Xerochilo* (dzis. Ξερόχειλος), *Xeropotamo* (dzis. Ξερόταμος || Ξηρόταμος), *Vathipotami*, *Vati potami* (dzis. Βαθύ ποτάμι). Najwięcej zgromadzonych tu nazw ma XVII-wieczne poświadczenie: *Armiro* (dzis. Αρμιρός || Αλμιρός), *Cala Nera* (dzis. Καλά Νερά), *Condro* (dzis. Χονδρός), *Criopotamo* (dzis. Κραιοπόταμος), *Flavos* (dzis. Μπλάβος), †*Katháreos* (ngr. *Καθάρεος), *Meghalo Potamo* (dzis. Μεγάλος Ποταμός), *Psicrò* (dzis. Ψυχρό), *Vathi* (dzis. Βαθύ Ρυάκι), *Xida* (dzis. Ξιδάς || Ξιδιάς || Ξιδές), *Xeropotamo* (dzis. Ξερόταμος). W XIX w. zapisano pięć hydronimów: Γρε Λίμνη, Καινούργιος Ποταμός, Κρύα Βρύση, Μέγας Ποταμός, †Ψυχρός.

Zdecydowana większość hydronimów omawianej kategorii to spuścizna XX w. Nie można jednak wykluczyć, że część nazw wodnych o XX-wiecznej proveniencji mogła funkcjonować w wiekach wcześniejszych.

Warto podkreślić, że z ogólnej liczby nazw historycznych aż 24 onimy przetrwały w niezmienionej postaci dzisiaj. *Eo ipso* tylko cztery hydronimy uległy zapomnieniu, przy czym dwa z nich zostały zastąpione nowymi nazwami: *Cacopotamo* (*Κακοπόταμος) = dzis. Σαρακηνωτικός Ποταμός a. Σαρακήνα; *Katháreos* (ngr. *Καθάρεος) = dzis. Πλατύς Ποταμός a. Αγίας Γαλήνης Ποταμός a. Γέρο-Ποταμός. W niniejszym hydronomastykonie nie zdołano zidentyfikować rzek Βαρμένος Ποταμός i Ψυχρός.

Chronologia zapisów nazw wodnych pochodnych od apelatywów określających cechę wody i jej koryta

Wiek	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	Razem
Liczba	3	—	3	6	11	—	5	542	570
Procent	0,5%	0%	0,5%	1,0%	1,9%	0%	0,9%	95,2%	100%

Źródło: opracowanie własne.

W analizowanej bazie nazw wodnych, pochodnych od apelatywów określających cechę wody i jej koryta, wyodrębniono 63 nazwy proste (11%), 421 nazwy komponowane (74%) i 86 eliptycznych (15%).

Wśród nazw prostych wynotowano 38 jednostek derywowanych semantycznie (60,3%), w tym 31 poświadczonych w liczbie pojedynczej, 6 w liczbie mnogiej i jedną w postaci wyrażenia onomatopiecznego: Κρακρά. W analizowanym podzbiorniku dość liczny grupę tworzą nazwy wodne derywowane sufiksalnie (25 – 39,7%). Największy udział w formowaniu derywatów substantywnych ma sufiks kolektywny -ιάς (8), występujący w dialekcie zachodniokreteńskim w postaci -ές (2) (Kaczyńska 2016b: 43–44). Jedna nazwa Ξιδάς || Ξιδιάς || Ξιδές występuje w trzech wariantowych

postaciach. Żeński odpowiednik periektywnego formantu *-iás* znajduje poświadczenie w jednej nazwie: Βλυχιά. Za pomocą sufiksu *-της* uformowano 7 jednostek onimicznych. Formanty słowotwórcze *-της* || *-τής* oraz *-ás* utworzyły po dwa hydronimy. Sufiks *-τρα* ilustrowany jest pojedynczym przykładem.

Wśród nazw omawianej kategorii największą produktywność wykazują *composita* reprezentowane przez 134 złożenia (31,8%), 286 zestawień syntaktycznych (68%) i jeden zrost (0,2%): Κακάμηλα.

Grupę złożzeń tworzą przede wszystkim nazwy powstałe w procesie onimizacji (127), z czego ogromną większość tworzą jednostki nazewnictwa zawierające w członie motywującym termin hydrograficzny (124). Wśród nich wyróżniono 111 struktur zarejestrowanych w liczbie pojedynczej (np. Αργυροποτάμι, Ξερόβρυση, Κρυγιόνερο) i 13 w liczbie mnogiej (np. Κοκκινόνερα, Φιλορούακια). Tylko 7 jednostek złożonych uformowanych zostało na drodze sufiksacji: *-της* (3), *-ίτισσα* (2), *-ás* (1), *-της* (1). W obrębie analizowanej podgrupy odnotowano trzy nazwy złożone pozbawione treści *stricte* hydrograficznej: Κακοδιάβασο, Ασημόχωμα, Παχύναμμοι.

W omawianym materiale najwięcej poświadczeń mają nazwy o strukturze zestawieniowej (286 przykładów), które stanowią niemal połowę wszystkich zebranych w niniejszej bazie hydronimów. W obrębie tej grupy przeważają formacje złożone z przydawki przymiotnej oraz z terminu hydrograficznego. Komponent atrybutywny reprezentowany jest w głównej mierze przez przymiotnik (201 przykładów), przysłówkę (60), w mniejszym stopniu przez liczebnik (7) i imiesłów (5). Struktury tego typu obejmują 273 jednostki nazewnictwa, w tym 249 nazw wodnych w formie singularnej (np. Μαύρο Νερό, Καλός Ποταμός, Ψυχρό Πηγάδι) i 24 w formie pluralnej (np. Μεγάλα Ρυάκια, Γλυκ(ι)ά Νερά). W sześciu nazwach w funkcji atrybutywnej pojawił się rzeczownik γέρος m. ‘starzec’ i jego żeński odpowiednik γριά ‘staruszka’ (2) wraz z wariantową (dialektalną) postacią γρε (2). Odnotowano jedną nazwę w postaci zestawienia asyntaktycznego: Σκατό Ρυάκι. Pięć hydronimów wystąpiło w postaci zestawienia zawierającego przydawkę dopełniaczową w członie dyferencyjnym i apelatywne określenie wody w członie identyfikującym, np. του Άμμου το Ρυάκι. W obrębie form zestawieniowych wyróżniono jedno *compositum* pozbawione treści hydrograficznej: Πλαθιά Άμμος.

Do mniej produktywnych należą nazwy eliptyczne (w sumie 86 przykładów), wśród których aż 85 jednostek reprezentuje twory przymiotnikowe (98,8%). Największą frekwencją charakteryzują się adiektywne formacje derywowane semantycznie (78–91,8%), przy czym 12 nazw poświadczonych zostało w liczbie mnogiej. Zdecydowanie rzadsze są nazwy w postaci przymiotników derywowanych (7–8,2%). Wśród jednostek hydronimicznych, utworzonych w wyniku derywacji sufiksальной, pięć powstało przez dodanie

do podstawy apelatywnej żywotnego na Krecie formantu słowotwórczego *-ιάρης* (kret. *-έρης*). Po jednej nazwie uformowały sufiksy *-ivos* i *-ικός*. W funkcji adiektywnego atrybutu, powstałego w wyniku elipsy rzeczywistego lub domniemanego terminu hydrograficznego, dominuje przymiotnik (75). Jedynie 12 nazw wystąpiło w postaci urzeczownikowionych imiesłów. Rodzaj gramatyczny samodzielnych przymiotników i imiesłów konotowany jest rodzajem eliptycznego terminu hydrograficznego. Tylko jedna nazwa wodna ilustruje substancywną strukturę eliptyczną. Jest nią jednostka reje-strująca apelatyw w członie dyferencyjnym w formie dopełniacza: του Λίθου.

W niniejszym zasobie materiałowym znalazło się 11 jednostek hydronimicznych identycznych z nazwami miejscowymi, które ze względów semantycznych uznano za prymarne w stosunku do ojkonomów⁴: Άσπρα Νερά, Βαθύρρεμα || Βαθύρρουμα, Βλυχιά, Βρωμονερό, Καλό Ρούμα, Καρτερός, Ξιδάς || Ξιδιάς || Ξιδές, Πλατειά Περάματα, Πολύρριζος, Χονδρός, Ψυχρό.

Zgromadzony materiał pokazuje dobitnie, iż podstawę nazw wodnych omawianej klasy tworzą przede wszystkim przymiotniki, które „określając cechy, są z wszystkich części mowy najbardziej predestynowane semantycznie, strukturalnie i słowotwórczo do nazywania i kodowania w nazwach informacji dominujących w akcie nazwotwórczym” (Jakus-Borkowa 1989: 142). Przymiotnik najcelniej wydobywa bezwzględne (immanentne) cechy obiektu wodnego. Nie należy jednak pomijać faktu, że przymiotnik określa nie tylko inherentne cechy hydroobiektów, lecz także charakteryzuje cieki wodne z uwagi na cechy względne wynikające „z relacji do innych obiektów i elementów rzeczywistości”⁵. Nie dziwi zatem, że w omawianej bazie przymiotniki charakteryzują się zdecydowanie największą żywotnością.

Obok wspomnianych przymiotników w członie wyróżniającym *compositów* (tj. złożzeń, zestawień i zrostu) oraz formacji eliptycznych występują również imiesłowy, liczebniki główne, rzeczowniki określające nadrzędnik, nadto spora reprezentacja przysłówków, pełniących funkcję atrybutu przymiotnego, np. Απάνω Βρύση (‘górne źródło’), Κάτω Ποταμός (‘dolna rzeka’), Μέσα Ρέμα (‘środkowy strumień’), Πίσω Νερό (‘woda płynąca poza [wioską]’) etc. W strukturach złożonych przydawka czy to przymiotna, czy to rzeczowna zawsze zajmuje miejsce prepozycyjne.

Z analizy wyszczególnionych powyżej grup wynika, że w hydronimii kreteńskiej największą produktywność wykazuje klasa nazw wskazujących na głębokość obiektu wodnego (60 – 10,5%), motywowana przymiotnikiem

⁴ W osobnej publikacji omówiłam kreteńskie nazwy wodne pochodzące od ojkonomów (Kaczyńska 2017: 65–86).

⁵ Jakus-Borkowa (1989: 142) w przeciwieństwie do cech względnych nazwanych przez nią samą „immanentnymi”, określa cechy względne obiektów mianem „towarzyszących”.

βαθύς ‘głęboki’ (raz formą βαθουλός ‘niezbyt głęboki’). Taką sytuację można wytłumaczyć rzeźbą terenu Krety, która poprzecinana jest gęstą siecią wąwozów, jarów, rozpadlin i szczelin. Tylko dwie nazwy informują o płytkiej wodzie: Λιγοπέραμα, Ρηχόνερο.

Drugą klasę, znaczną liczebnie, stanowią nazwy motywowane przymiotnikami mówiącymi o temperaturze wody (49 – 8,6%). Wszystkie hydronimy, z wyjątkiem czterech Χελιά Βρύση (‘ciepła krynica’) (3x) oraz Ζεστό Νερό (‘gorąca woda’), oparte są na określeniach używanych dla oddania niskiej temperatury: κρύος (15), kret. κρυγιός (25), ψυχρός (5). O zimnej wodzie wydaje się mówić nazwa substantywna: Παγωνιές.

Trzecią pozycję zajmują przymiotniki (imiesłowy) bądź rzeczowniki odnoszące się do zapachu wody, a co za tym idzie, do jej jakości (40 – 7,0%). Najwięcej nazw utworzono od określeń wskazujących na niemiłą woń wynikająca z zanieczyszczenia cieką wodnego, najczęściej odchodami zwierzęcymi (14): κατρουλάς (2), σκαταλίτης, σκατό, κατρουλιάρης (5), σκατουλιάρης (2), μαγαρισμένος (2) i μαγαρικός. Na śmierdzące wody wprost wskazuje dialektalny wyraz βρώμος, poświadczony w członie określającym dziewięciu złożzeń syntetycznych. Czystą wodę podkreśla rzeczownik καθαριστής i przymiotnik καθαριός || *καθάρεος (2), w sposób zaś metaforyczny leksem διαμαντινός. Dobrą jakość płynącej wody oddaje przymiotnik καλός, stanowiący człon dyferencyjny 11 nazw. O miłym zapachu informują dwa hydronimy: Αρωμονερό i Ζόνερα. Na mętne wody strumienia wydaje się wskazywać metaforycznie nazwa: Τρυγιές.

Liczną grupę (39 przykładów – 6,8%) tworzą hydrodiektywy mówiące o kształcie obiektu. Wśród nich największą aktywność wykazuje przymiotnik πλατύς (13) określający szerokość. Jego antonim στενός reprezentowany jest przez cztery nazwy. Trzy hydronimy motywowane są wyrazem *długi* (μακρύς). Do krótkości cieką wodnego nawiązuje kreteński przymiotnik κουτιούρος (= ngr. κοντός). Antonimiczna para ορθός || kret. (ο)θρός ‘prosty’ (4) i στραβός ‘krzywy’ (4) pojawia się w tym samym stosunku. W analizowanej klasie dominują również nazwy pochodne od wyrazów mówiących o rozwidleniu koryta rzecznoego (15), reprezentowane głównie przez przymiotniki dialektalne διχαλός || νιχαλός (13) i διχαλωτός (1). Tę samą wymowę ma hydronim: Ξεκολλημένος || Ξεκολλημένος.

Bogata liczebnie klasę tworzą przymiotniki i rzeczowniki związane z kolorem wody lub dna (34 – 6,0%). Najczęstszą bazą jest tu grupa wyrazów oparta na barwie białej (10): άσπρος (8), λευκός (1) i kret. γαλανός (1). Na drugim miejscu plasują się nazwy utworzone od koloru czarnego (8): μαύρος (5) || μέλας (3). Trzecie miejsce zajmują określenia nawiązujące do koloru czerwonego (7), reprezentowanego przez przymiotniki: κόκκινος (5),

πίρινος (1), kret. ρούσος (1). Odnotowano też hydronimy powstałe od przymiotników określających kolor srebrny (αργυρός, 4) i niebieski (kret. μπλάβος, 2). Trzy nazwy wodne motywowane są wyrazem σκοτεινός ‘ciemny’. Za nazwę „kolorową” należy uznać dawny, już nieistniejący, hydronim Βαμμένος Ποταμός.

Trzeba w tym miejscu podkreślić pewną zgodność poczynionych tu spostrzeżeń z wnioskami wysnutymi dla hydronimii polskiej (słowiańskiej), zgodnie z którymi największą frekwencję w akcie nazwotwórczym mają przymiotniki: czarny, biały i czerwony⁶. Nawet jeśli w przypadku hydronimii kreteńskiej kolejność występowania jest nieco inna, to i tak przewaga tych trzech kolorów nad innymi zaznacza się dość wyraźnie.

Charakterystyczną grupę tworzą nazwy określające smak, wynikający najczęściej ze składu mineralnego wody (31 – 5,4%). Najczęstszy w tej grupy jest przymiotnik *słony*, *słonawy* określany w hydronimii kreteńskiej wyrazami: αλμυρός || αρμυρός (8) oraz βλυχός (6). Z obecności związków żelaza w wodzie wynikają nazwy typu Σίδερο (2x), Σιδερόνερο oraz Συντερίτης || Σιδερίτης (5x). Informator TLK⁷ zwraca uwagę na czerwony kolor wody określonej mianem Σιδερίτης. Dwie nazwy mówią o gorzkosłonym smaku: Πικροβλυχάδα || Πικροβλυχάδα, por. przymiotnik πικρός || kret. πικρός ‘gorzki’ i termin hydrograficzny βλυχάδα ‘słone źródło’. Woda słodka, zdatna do picia, określona została wyrazami γλυκός (2) i ανάλατος (2). O kwaśnym smaku wody (3 przykłady) mówią z kolei formy urobione od apelatywu ξειδι ‘ocet’ oraz przymiotnik ξυνός.

Klasę niemal tak samo liczną, co poprzednia, stanowią nazwy mówiące o braku lub obecności wody (30 – 5,3%). Z uwagi na klimat i warunki atmosferyczne panujące na Krecie nie dziwi produktywność wyrazu określającego brak wody (21): ξερός || ξηρός. Suche koryta rzek i strumieni wkomponowały się już na stałe w krajobraz wyspy. Dwa wyrazy wskazują na niewielką lub niedostateczną ilość wody: λίγος i (dial.) λειψός. Obfitość wody podkreślają przymiotniki πολύς (2) i χονδρός. W sposób metaforyczny źródło ciągle płynącej wody określa leksem αθάνατος ‘nieśmiertelny’. Hydronim Kiliaris⁸, jeśli przyjmiemy, że wywodzi się od przymiotnika κοιλάρης ‘opasły, brzuchaty’,

⁶ Praca Jakus-Borkowej (1989: 143) uwzględnia tylko formy przymiotnikowe lub urobione od przymiotnika. Zob. także Duma (2003: 385–409).

⁷ Skrót TLK oznaczono *Toponimiczny leksykon Krety* (ngr. Τοπωνυμικό λεξικό της Κρήτης), utworzony na bazie niewydanego dotąd katalogu około 30 tys. kreteńskich toponimów, zebranych podczas eksploracji terenowej w latach 1953–1957 z inicjatywy Towarzystwa Kreteńskich Studiów Historycznych (ngr. Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών). Zbiór ten jest obecnie przechowywany w bibliotece Muzeum Historii Krety w Iraklio.

⁸ Nazwa wodna, poświadczona już w epoce weneckiej, posiada również zapis Κυλάρης, który sugerowałby wywód od czas. κυλώ ‘toczyć’, także ‘płynąć’ (przy udziale suf. -ιάρης), por.

może w przenośni informować o rzece mającej wiele wody. Interesujący przykład stanowi dwuznaczna nazwa *Ανέρουχας*, której inicjalną cząstkę *α-* z jednej strony można rozpatrywać jako zaprzeczenie (alpha privativum), z drugiej zaś jako protezę wokaliczną, charakterystyczną dla dialektu kreteńskiego (Kaczyńska 2014b: 106–107), por. hydronim kreteński *Ανερούτοικα* (‘źródółka’, por. ngr. *νερό* n. ‘woda’, metaf. ‘źródło’). Złożenie może więc określać ciek, mający wodę lub jej nieposiadający. O ilości wody informuje nazwa rzeczownikowa *Πενηντάρι* (por. licz. *πενήντα* ‘pięćdziesiąt’).

Osobną grupę tworzą wyrazy mówiące o wieku ciekę lub zbiornika wodnego (26 – 4,6%). Wśród nich dominują przymiotnik *παλιός* ‘stary’ (8) oraz apelatyw pełniący funkcję przydawki rzeczownej *γέρος* m. ‘starzec; stary’ (3) i *γριά* || kret. *γρε* f. ‘staruszka; stara’ (4). Na młody wiek hydroobiektu wskazuje przymiotnik *καινούριος* || kret. *καινούργιος*, poświadczony w członie dyferencyjnym dziewięciu kreteńskich hydronimów.

Kolejną grupę tworzą przymiotniki określające rozmiar hydroobiektu. Spośród 23 (tj. 4,0%) nazw wodnych aż 21 pochodzi od przymiotnika *wielki* (*μεγάλος* lub *μέγας*), a tylko dwa hydronimy określone zostały wyrazem *mały* (*μικρός*).

Ważny typ stanowią nazwy utworzone od wyrazów określających ruch wody (14 pewnych przykładów, co daje 2,5% ogółu nazw). Zaskakująco mało nazw informuje o sile bądź prędkości nurtu wodnego. Do nich należą tylko dwie formy powstałe od przymiotnika *καρτερός* ‘silny, mocny’. Nieco więcej nazw odwołuje się do rodzaju biegu. Gwałtowny charakter nurtu wodnego oddają hydronimy: *Παράσυρτα* (< *παρασύρω* ‘o rzece zmiesić, unieść, porwać, wlec’), *Σαρωνίτης* (< czas. *σαρώνω* ‘zmiatać, zagarniać, porywać, niszczyć’), *Ποταμόσερμα* (< kret. *σέρμα* n. ‘to, co wlecze strumień w okresie zimowym’). Kilka nazw motywowanych jest rzeczownikami określającymi wirowy ruch wody: *Έλιγκας*, *Πιγγάς* oraz czasownikami wskazującymi na wodę „pięknie” płynącą: *Καλαρρείτης*, lekko falującą (jak przed zagotowaniem): *Σγουροντορούκι*, wytryskającą w górę: *Ανεβρυτό*, *Ανεβρυτός*, spływającą: *Στραγγίχτρα*, *Κατεβατή*. Na kierunek odwrotny do ruchu głównej rzeki Krety *Γεροπόταμος* wskazuje poświadczona już w XV w. nazwa *Αναποδ(ι)άρης*.

Osiem hydronimów motywowanych jest wyrazami informującymi o właściwościach akustycznych płynącej wody. Cztery nazwy utworzone są od formacji imiesłowowych⁹ bądź rzeczowników, które oddają w sposób metaforyczny dźwięki wydawane przez ciek. Bieżąca woda może dźwię-

⁹ *το ποτάμι κυλάει* ‘rzeka płynie’ (Хориков, Малев 1980: 465). Taka etymologia wskazywałaby również na rzekę toczącą wody.

⁹ O imiesłowowych nazwach rzek rozprawia Duma (2006: 81–94).

czeń: Καμπανιστό Νερό (2x), brzęczeć: Σβουριχτό, ryczeć Μουγκριστής (2x), pierdzieć: Πορδιά, wrzeć, kipieć: Χόχλος. Warta wyeksponowana jest nazwa Κρα-κρά, przyrównująca dźwięk wydawany przez płynący strumień do krania wrony lub innego ptaka z rodziny krukowatych. Jest to wyjątkowa egzemplifikacja onomatopeicznej nazwy naśladowanej swym brzmieniem charakterystyczny skrzek ptaka.

Niezwykle bogatą grupę pod względem zarówno liczebności (66 przykładów), jak i semantyki, tworzą przymiotniki i rzeczowniki określające cechy obiektu wodnego inne niż te, które zostały ujęte w głównej klasyfikacji. Wśród tych wyrazów największą produktywnością wykazuje się przymiotnik κακός ‘zły, niedobry’ (21), co może wiązać się z faktem, iż na Krecie strumienie w okresie wiosennym niebezpiecznie przybierają i grożą niekiedy zalaniem znajdujących się nad nimi terenów lub osad. Oczywiście, nie można wykluczyć, że określenie to dotyczy smaku, zapachu lub jakości nazywanej wody. W jednym przypadku wiemy, że strumień otrzymał nazwę Κακό Ρυάκι dla upamiętnienia tragicznego w dziejach Krety wydarzenia¹⁰. Grupę tę w czasach weneckich reprezentowała zaginiona dziś nazwa †*Cacopotamo*. Nazwy pięciu cieków świadczą o tym, że niektóre obiekty wodne trudne były do przejścia, por. formacje imiesłowowe κακοπέρατος (3), κακοδιάβατος i złożenie syntetyczne κακοδιάβασο. W sposób metaforyczny opisuje czynność przepływania się nazwa wodna Καλικοβρέχτης (‘moczący buty’). Niebezpieczny charakter cieków wodnych podkreśla również sześć innych hydronimów: Φονικόρσακο (< adi. φονικός ‘zabójczy, śmiercionośny’), Φονόνερο (< ap. φόνος m. ‘zabójstwo, morderstwo’), Καυμένα Ρυάκια (< adi. καυμένος ‘biedny, nieszczęśliwy, nieszczęsny’) oraz Βλαστημιάρης (‘błuznierczy’), Δαιμονιάρης (‘demoniczny’), Ντελιάρης || Αντελιάρης (‘szalony’). Pięciokrotnie poświadczony został przymiotnik βασιλικός ‘królewski’, który w dialekcie kreteńskim przyjmuje również znaczenie ‘główny’. Na wagę obiektu wodnego wskazuje również przymiotnik κύριος ‘główny’. Do pory roku, w której płyną cieków wodne, odwołują się przymiotniki καλοκαιρινός (2) ‘letni, tj. płynący latem’ i χειμωνιάτικος ‘zimowy’. Na sezonowość obiektu wodnego wskazuje wyraz παραστικός. Siedem nazw wodnych opartych zostało na rzeczowniku αγιασμάτου ‘woda święcona’ (4), imiesłowie αγιασμένος ‘poświęcony’ (2) i przymiotniku άγιος ‘święty’. O leczniczych właściwościach wody informuje przymiotnik ιαματικός, por. kreteński hydronim Γιοματικά || Αγιοματικά. Wynotowano również przymiotniki zilustrowane pojedynczymi przykłada-

¹⁰ Nazwa wodna ma związek z ciężką walką (ostatecznie zwycięską), jaką mieszkańcy pobliskiej wsi Mélabes stoczyli z Turkami w święta wielkanocne 12–13 kwietnia 1822 r. (Φασατάκης, Φασατάκη 2000: 301).

mi: kret. ανακατάρησ ‘niezmieszany’, παράξενος ‘dziwny, osobliwy’, φίλος ‘drogi, miły, przyjemny’. Do niniejszej grupy zaliczono również hydronim Κλεφτοπέραμα (2x), który odwołuje się do narodowowyzwoleńczych walk partyzanckich prowadzonych przez Kreteńczyków z okupantem tureckim, por. ap. κλέφτης m. ‘złodziej’, także ‘partyzant w czasie okupacji tureckiej’.

W kreteńskim nazewnictwie wodnym swoistą klasę tworzą nazwy informujące o ilości hydroobektów (15 – 2,6%). O dwóch ciekach lub zbiornikach wodnych informują hydronimy: Διπλοπόταμος, Διστέρνια, Δύο Ρυάκια. Liczebniki *trzy* i *pięć* zanotowano odpowiednio w pięciu nazwach i jednym hydronimie. O mnogości cieków mówią nazwy Τριανταρυάκια i (metaforycznie) Μυρμηδόργυακο. Arbitralnie zaliczono do tej grupy nazwy utworzone od przymiotników: μόνος ‘sam jeden, samotny’ (2), kret. μαγκούφικος ‘jedyń, bezdomny; niemający właściciela’, kret. απομονός ‘osamotniony, odizolowany’.

Zupełnie osobną grupę tworzą apelatywy opisujące podłoże koryta rzecznego lub zbiornika wodnego, również ich okolic (39 przykładów). Na grunt kamienisty wskazują hydronimy: Αλιθινάς, του Λιθου, Πάσπαλος, Πετριάς (2x), Πετράς (2x), Πετροκουτσουάρες, Χοχλακιάς (2x), Χαλικιάς (3x), Χαλικόργυακα, του Χαλικιά το Ρυάκι. Nazwa Κισσηράς informuje o podłożu wapiennym. Grunt piaszczysty motywuje następujące hydronimy: Άμμος (2x), Αμμούδα, Αμμουδάρα, Αμμουδάροι, Αμμούδι, Αμμούτσα, του Άμμου το Ρυάκι, του Άμμουδάρου το Ρυάκι. Gliniaste podłoże stało się podstawą 11 jednostek onimicznych: Πηλίτσα, Άσπρουγας, Λεπιδές, Λεπρές, Μαυρόγα, Πυργιώλικας, Πιρολίκια, Ρουσ(ο)ά (2x), Ρουσσές (2x).

W obrębie omawianej bazy, zgodnie z zapowiedzią, znalazły się wyrazy wskazujące na położenie obiektu wodnego. Grupa ta jest liczebnie bogata, obejmuje aż 97 hydronimów. Dominują w niej określenia lokalizujące hydroobiekt w terenie. O położeniu informują liczne przysłówki użyte w funkcji przydawki przymiotnej, rzadziej przymiotniki: *dolny* – κάτω (20), *górnny* – άνω (1) || πάνω (11) || απάνω (3) || επάνω (1), *środkowy* – μέσος (2) || μέσα (7) || kret. μεσακός (1), *zewnątrzny* – kret. ξω (1) || kret. όξω (1) (= ngr. έξω), *tylny* – οπίσω (2) || πίσω (9), *położony poza, po tamtej stronie* – πέρα (6), *położony opodal* – kret. πώδε (1), *położony pod* – υπό (2). W przypadku 13 nazw użyto wyrazów określających kierunki świata: ανατολικός ‘wschodni’ (7), βορνός ‘północny’ (4), także βορές ‘północ’ oraz ευρικός ‘wschodni, południowo-wschodni’ (1). O położeniu mówią nazwy wodne: Ανεμόβρυση, Ακριμιός, Ανήλιος, Γωνικό, Λιμπισμινό Ρυάκι, Μεσοχωριανό Ποτάμι, Χαμηλή.

Przeprowadzona powyżej analiza zarówno strukturalna, jak i semantyczna, wykazała, że w niniejszej bazie, obejmującej apelatywy określające cechy wody lub jej koryta, najliczniejszą grupę stanowią przymiotniki, zwłaszcza przymiotniki charakteryzujące immanentną właściwość wody.

Z ogólnego podsumowania baz przymiotnikowych, wykorzystanych w systemie nazwotwórczym, wynika, że największą frekwencję w hydronimii kreteńskiej wykazuje przymiotnik βαθύς ‘głęboki’ (60). Wystąpił on w 10,5% całego zgromadzonego materiału. Drugie miejsce zajmuje przymiotnik κρύος || kret. κρυγιός ‘zimny’ (40 – 7,0%), trzecie miejsce dzielą wspólnie ξερός || ξηρός ‘suchy’ (21 – 3,7%), μεγάλος || μέγας ‘duży, wielki’ (21 – 3,7%) oraz κακός ‘zły, niedobry’ (21 – 3,7%). Na dalszych miejscach plasują się: kret. διχαλός ‘rozdwojony’ (14 – 2,5%), πλατύς ‘szeroki’ (12 – 2,1%), καλός ‘dobry’ (12 – 2,1%), kret. βρώμος (= ngr. βρωμερός || βρώμικος) ‘brudny, cuchnący, śmierdzący’ (9 – 1,6%), i wreszcie αλμυρός ‘słony’ (8 – 1,4%) wraz z άσπρος ‘biały’ (8 – 1,4%). Zestawienie rejestruje (z konieczności) 11 najbardziej produktywnych hydroadiektywów, mówiących o bezwzględnych cechach obiektów wodnych, z których tylko dwa reprezentują to samo pole semantyczne. Hierarchia cech kreteńskich wód bieżących i stojących różni się nieco od kolejności przymiotników właściwościowych, zanotowanej dla hydronimii polskiej, w której największą częstotliwość wykazuje przymiotnik *czarny* (18%). Cztery polskie przymiotniki: *wielki* (pozycja 2 – 9%), *głęboki* (pozycja 5 – 7%), *duży* (pozycja 6 – ok. 5%) i *suchy* (pozycja 9 – 2,9%), podobnie jak w przypadku hydronimii kreteńskiej, plasują się w pierwszej „dziesiątce” (Jakus-Borkowa 1989: 148), z tą tylko różnicą, że przymiotnik *głęboki* zajmuje tu pierwszą pozycję, *suchy* oraz *duży* i *wielki* (oba określenia zawierają się w treści przymiotnika μεγάλος) plasują się wspólnie na trzeciej pozycji. Przymiotnik άσπρος (dziesiąta lokata dzielona z wyrazem αλμυρός) w hydronimii kreteńskiej jest równie żywotny, co *biały* w hydronimii polskiej (pozycja 4 – 8%).

Dzięki sporządzonym przez Ewę Jakus-Borkową tabelom (oddzielnym dla nazw wód płynących i wód stojących), przedstawiającym najbardziej produktywnie w materiale polskim hydroadiektywy (Jakus-Borkowa 1989: 148), można zauważyć, że niektóre określenia, wykazujące żywotność w hydronimii Krety, jak κακός ‘zły, niedobry’, διχαλός ‘rozdwojony’, καλός ‘dobry’, βρώμος ‘brudny, cuchnący, śmierdzący’ czy αλμυρός ‘słony’ nie znalazły się w pierwszej „dwudziestce” (spośród trzystu badanych) przymiotników motywujących polskie nazwy wodne.

W dyskutowanym zasobie materiałowym nazw rzeczownikowych jest stosunkowo niewiele. Rzeczowniki prymarne pojawiają się rzadko (37), przy czym większość odnotowana została w bazie określającej łożysko obiektu wodnego (22 przykłady). Jedenaście apelatywów substantywnych stanowi w złożeniach syntetycznych element określający nadrzędnik. Rzeczowniki prymarne stanowią człon dyferencyjny 10 *compositów* i jednej nazwy eliptycznej, przy czym zauważa się ich przewagę w bazie mówiącej

o kamienistym podłożu cieków wodnych. Wśród rzeczowników sekundarnych dominują derywaty urobione od rzeczowników (17). Od czasowników i przymiotników wywodzi się odpowiednio 4 i 5 formacji.

Analiza łączna przymiotnikowego i rzeczownikowego materiału omawianej grupy wykazuje, iż w przypadku hydronimów kreteńskich przeważają określenia informujące po kolei: o głębokości obiektu, temperaturze, kształcie obiektu, kolorze wody, smaku wody, obecności lub braku wody, wieku obiektu, wielkości, zapachu, charakterze wody, podłożu. Nieliczne są grupy mówiące o biegu wody rzecznej, dźwięku towarzyszącemu płynącej wodzie czy stopniu czystości.

Literatura

- Bijak U. (2013): *Nazwy wodne dorzecza Wisły. Potamonimy odapelatywne*. Kraków.
- Bilut E. (1989): *Klasyfikacja semantyczna nazw wodnych*. [W:] *Hydronimia słowiańska. Materiały z IX konferencji Komisji Onomastyki Słowiańskiej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów. Mogilany, 16–18 IX 1986*. Pod red. K. Rymuta. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź, s. 151–166.
- Brown R.A. (1985): *Evidence for Pre-Greek Speech on Crete from Greek Alphabetic Sources*. Amsterdam.
- Duma J. (2003): *Nazwy rzek polskich ze słowiańskim przymiotnikowym określeniem barwy wody (biały i czarny)*. [W:] *Metodologia badań onomastycznych*. Pod red. M. Biolik. Olsztyn, s. 385–409.
- Duma J. (2006): *Imiestlowowe nazwy rzek typu «Chelszcząca», «Grzmiąca» na tle przymiotnikowych polskich nazw rzecznych*. [W:] *Onimizacja i apelatywizacja*. Pod red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz. Białystok, s. 81–94.
- Faure P. (1984): *Hydronymes de la Crète antique*. „Ονόματα” IX, s. 26–32.
- Fykias I., Katsikadeli Ch. (2014): *Toponyms*. [W:] *Encyclopedia of Ancient Greek Language and Linguistics*. T. III. Red. G.K. Giannakis. Leiden–Boston, s. 414–417.
- Georgiev V. I. (1959): *Die Herkunft der Namen der grössten Flüsse der Balkanhalbinsel und ihre Bedeutung zur Ethnogenese der Balkanvölker*. „Linguistique Balkanique” I, s. 5–27.
- Jakus-Borkowa E. (1989): *Semantyka przymiotników właściwościowych w hydronimii polskiej*. [W:] *Hydronimia słowiańska*. Pod red. K. Rymuta. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź, s. 140–149.
- Kaczyńska E. (2014a): *Kreteńskie nazwy wodne pochodne od terminów hydrograficznych*. „Onomastica” LVIII, s. 193–209.
- Kaczyńska E. (2014b): *Dialekt kreteński języka nowogreckiego – próba opisu na bazie materiału hydronimicznego*. Cz. 1: *Zjawiska fonetyczne*. „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” LX, s. 93–120.
- Kaczyńska E. (2015): *Nazwy florystyczne w nowożytnej hydronimii kreteńskiej*. „Onomastica” LIX, s. 287–306.
- Kaczyńska E. (2016a): *Rozważania nad kreteńskim hydronimem Κομαίος*. „Roczniki Humanistyczne” LXIV(3), s. 5–16.
- Kaczyńska E. (2016b): *Dialekt kreteński języka nowogreckiego – próba opisu na bazie materiału hydronimicznego*. Cz. 3: *Zjawiska fonetyczne i morfologiczne ograniczone terytorialnie*. „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” LXIII, s. 35–51.

- Kaczyńska E. (2017): *Οτοϊκονιμικές гидρονιμίες Κρήτας*. „Вопросы ономастики” XIV(1), s. 65–86.
- Pospiszyłowa A. (1990): *Toponima południowej Warmii. Nazwy terenowe*. Olsztyn.
- Szulowska W., Wolnicz-Pawłowska E. (2001): *Nazwy wód w Polsce*. Cz. 1: *Układ alfabetyczny*. Warszawa.
- Tischler J. (1977): *Kleinasiatische Hydronymie. Semantische und morphologische Analyse der griechischen Gewässernamen*. Wiesbaden.
- Хориков И.П., Малев М.Г. (1980): *Новогреческо-русский словарь*. Москва.
- Συμεωνίδης Χ.Π. (2015): *Εισαγωγή στην ελληνική ονοματολογία*, Θεσσαλονίκη.
- Φασατάκης Ν., Φασατάκη Π. (2000): *Τοπωνύμια των Μελάμπων Ρεθύμνης*. [W:] *Τα Κρητικά Τοπωνύμια. Διήμερο Επιστημονικό Συνέδριο, Ρέθυμνο 6–7 Νοεμβρίου 18. Πρακτικά*. Τ. Ι. Red. Χ. Χαλαμπάκης. Ρέθυμνο, s. 287–325.

Summary

In my paper I discuss as many as 570 Cretan river names, which may derive from Modern Greek appellatives which denote features of water and river-bed. This group of hydronyms represents 12,2% of all the modern hydronyms of the island (4666 names). The following Greek adjectives are highly productive in Cretan hydronymy: βαθύς ‘deep’ (60 times – 10,5%); κρυγίος, κρύος ‘cold’ (40 – 7,0%), ξερός, ξηρός ‘dry’, μέγας, μέγας ‘big, great’ and κακός ‘bad, evil’ (all 21 times – 3,7%). The similar (but not identical) productivity is observed in the Polish hydronymy.